

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

до проекту Закону України “Про внесення змін до Податкового кодексу України щодо запровадження добровільного декларування фізичними особами належних їм активів та сплати одноразового збору до бюджету”

1. Обґрунтування необхідності прийняття законопроекту

Майже 30 років історії незалежної країни відзначено тим, що половина часу свого існування економіка або падає або, як мінімум, не зростає. При цьому, за цей період чотири роки падіння економіки в процентному вираженні фіксувалося двозначними цифрами (1993-1995 рр. і 2009р.), а на шлях наздоганяючого розвитку країна ставала тільки один раз в період 2001-2006 рр., коли темпи розвитку економіки перевищували аналогічні показники як країн Східної Європи, так і світу в цілому. Україна, на жаль, міцно перебуває серед країн, що демонструють низькі та вкрай нестабільні темпи розвитку економіки.

Одночасно, подібно до більшості інших країн з менш ніж середнім доходом на душу населення та слабким державним управлінням, Україна потерпає від високого розміру тіньової економіки. Крім цього, потребує уваги ще один інституціональний фактор - масштаби так званої офшоризації національної економіки та, як наслідок, відтік капіталу з країни. Згідно з наявними даними¹, обсяги транскордонних фінансових потоків українського походження з ознаками переміщення прибутку до офшорних юрисдикцій (податкових гаваней) залишаються надто високими та сягають до 220 мільярдів гривень на рік, що має наслідком недонадходження податків до бюджету у розмірі від 23 до 40 млрд. гривень.

Слід визнати очевидне, країні життєво необхідні нові драйвери розвитку формальної економіки, що здатні припинити більш ніж чвертьвікове панування офшорів і тіні, створити передумови повернення втеклих та прихованих капіталів у економічне життя України.

Досвід багатьох країн говорить про те, що будь-яка спроба розв’язання проблем відтоку капіталу з країни та зменшення неформальної економіки шляхом виключно подальшого посилення податкового контролю та кримінального переслідування (по суті відкриття полювання на найбільш економічно успішних українців), особливо в умовах низької довіри громадян до інститутів влади та значного рівня корупції, є невдалою практикою. Покарання спіткає одиниці, а вирішальна частина порушників відкупиться, генеруючи нову хвилю корупції, або втече, в обох випадках ховаючи гроші та активи. "Мирне" розв’язання питання дає зворотний результат. Його прикладом служать програми розкриття інформації (постійні й тимчасові), які діяли та діють (частіше успішно) у 47 країнах світу, зокрема, країнах зі стрімким розвитком економіки - Індонезії, Бразилії, Ірландії та Мексиці.

¹ <https://iset-ua.org/ua/doslidzhennya/item/172-porivnialnyi-analiz-shem2020>

Одним з яскравих прикладів такої програми є італійська *Collaborazione volontaria* 2015 року. Її підсумки: бюджетні доходи збільшені на 4 млрд. євро, витрати силових структур на переслідування і покарання порушників незначні, гроші легально повернуті в національну економіку. Ще один яскравий приклад, у грудні 2016 року фіскальна влада Ізраїлю завершила *voluntary disclosure procedure*, яка дозволила 7 500 платникам податків легалізувати активи загальною вартістю близько 10 млрд дол. США. Такі результати підходять і для України.

2. Мета та завдання прийняття законопроекту

Головною метою законопроекту є запуск національної процедури добровільного декларування фізичними особами належних їм активів, з яких не сплачено податки, створення передумов для подальшої імплементації в Україні Плану протидії розмиванню бази оподаткування та виведенню прибутку з-під оподаткування (Плану ОЕСР BEPS), який був розроблений для боротьби з розмиванням бази оподаткування і переміщенням прибутків за кордон, а також заходів з лібералізації валютного регулювання.

Проект, згідно статті 100 Закону України "Про Регламент Верховної Ради України", є альтернативним до законопроекту № 5153 від 25.02.2021 року.

3. Загальна характеристика та основні положення законопроекту

Проектом Закону України передбачається у період з 1 липня 2021 року до 1 липня 2022 року провести одноразове (спеціальне) добровільне декларування активів фізичних осіб.

Для цього фізичні особи – резиденти України, у тому числі самозайняті особи, а також фізичні особи, які не є резидентами України, але які були резидентами на момент отримання (набуття) об'єктів декларування чи на момент нарахування (отримання) доходів, за рахунок яких були отримані (набуті) об'єкти декларування, і які відповідно до Податкового кодексу України є чи були платниками податків, матимуть право подати одноразову (спеціальну) добровільну декларацію (далі - декларацію) із зазначенням активів, що належать суб'єкту декларування на праві приватної власності, якщо такі активи були одержані (набуті) за рахунок доходів, що підлягали в момент їх отримання оподаткуванню в Україні та з яких не були сплачені податки і збори відповідно до вимог законодавства з питань оподаткування та/або міжнародних договорів, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України, та/або не були задекларовані в порушення податкового законодавства та валютного законодавства протягом будь-якого з податкових періодів до 1 січня 2021 року.

Таку можливість отримують всі громадяни України, крім осіб, які за будь-який рік, починаючи з 1 січня 2005 року, подавали або мають подавати декларації відповідно до законів, що визначають чи визначали правові та організаційні засади у сфері запобігання корупції (крім тих, які претендували або претендують на зайняття посад, перебування на яких вимагає чи вимагало

від особи подання відповідної декларації, та не були призначені або обрані на відповідні посади).

Проектом передбачена можливість, поряд із поданням декларації безпосередньо фізичною особою, подання декларації без ідентифікації декларанта (знеособлено) через спеціально уповноваженого представника декларанта – нотаріуса у порядку, встановленому Кабінетом Міністрів України.

При поданні декларації декларант звільняється від необхідності зазначення в неї інформації про джерела походження та підстави набуття права власності на об'єкти декларування. Задекларовані об'єкти потребують підтвердження їх вартості документами (їх копіями).

В декларації можуть бути відображені такі активи фізичної особи, зокрема, як валютні цінності, цінні папери, рухоме та нерухоме майно, у тому числі об'єкти незавершеного будівництва, частки (паї) у майні юридичних осіб, що знаходяться (zareєстровані) як в Україні, так і за кордоном. Водночас не є об'єктами декларування активи вартість, яких не перевищує 1 000 000 грн., а також готівкові кошти сума яких не перевищує 1 000 000 грн.

Збір з одноразового (спеціального) добровільного декларування визначатиметься за такими ставками:

- 5% щодо валютних цінностей, розміщених на рахунках у банках в Україні, в тому числі на спецрахунках в АТ «Державний ощадний банк України», і прав грошової вимоги до резидентів України за визначених умов, а також інших активів, що знаходяться (zareєстровані) в Україні;

- 5 % щодо валютних цінностей, розміщених на рахунках у фінансових установах за кордоном і прав грошової вимоги до нерезидентів України за визначених умов, а також інших активів (зокрема рухомого і нерухомого майна, майнових і корпоративних прав, фінансових інструментів), що знаходяться (zareєстровані) за кордоном;

- 2,5% щодо номінальної вартості державних облігацій України з терміном обігу більше ніж 365 днів без права дострокового погашення, придбаних декларантом у період з 1 липня 2021 року до 1 липня 2022 року до подання одноразової (спеціальної) добровільної декларації.

Держава гарантуватиме суб'єкту одноразового (спеціального) добровільного декларування:

- а) звільнення у разі сплати ним у повному обсязі суми збору від відповідальності за порушення податкового, валютного законодавства та від обов'язку нарахування та сплати податків і зборів щодо доходів, які стали джерелом одержання (набуття) активів, зазначених таким декларантом в одноразовій (спеціальній) добровільній декларації;

- б) нерозголошення відповідними державними органами та їх посадовими особами відомостей, що містяться в деклараціях та доданих до них документах, за виключенням випадків, коли це прямо передбачено законами або рішенням суду;

в) заборону, крім визначених законом випадків, на використання відомостей, що містяться в декларації, у розслідуваннях та/або перевітках відносно декларанта, а також як докази у кримінальних провадженнях, справах про адміністративні правопорушення, цивільних та адміністративних справах (у межах складу та вартості активів, зазначених в декларації як база для нарахування збору;

г) заборону проведення заходів податкового контролю щодо фактів подання декларації та у зв'язку з придбанням зазначених в ній активів, а також сплати податків, зборів, інших обов'язкових платежів у зв'язку з таким набуттям.

Також проектом передбачено визначити склад та обсяг активів, джерела одержання (набуття) яких, у разі невикористання фізичною особою права на подання декларації, вважаються такими, з яких повністю сплачено податки і збори відповідно до податкового законодавства, що включають:

- квартиру загальною площею, яка не перевищує 120 кв. метрів, або майнові права на таку квартиру у жилому будинку незавершеного будівництва, або житловий будинок, зокрема незавершеного будівництва, загальною площею, яка не перевищує 240 кв. метрів;

- нежитлові будівлі некомерційного призначення та/або нежитлові будівлі незавершеного будівництва некомерційного призначення загальною площею, що перевищує 60 кв. метрів;

- земельні ділянки, розмір яких не перевищує норми безоплатної передачі, визначеної статтею 121 Земельного кодексу України (до 2 га);

- один транспортний засіб особистого некомерційного використання, (крім транспортного засобу, призначеного для перевезення 10 осіб і більше, легкового автомобіля та мотоцикла з робочим об'ємом циліндрів двигуна відповідно понад 3 000 та 800 куб. см).

Спеціальна декларація, зокрема знеособлена декларація, підлягають камеральній перевірці з боку центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну податкову політику, яка проводиться протягом 60 календарних днів, що настають за днем подання декларацій. Інші форми податкового контролю не застосовуються (крім проведення зустрічної звірки). Водночас контролюючий орган отримав право на надання запитів за для перевірки наявності та уточнення вартості будь-якого об'єкту декларування. Запроваджено механізм зупинення перевірки (строком до 60 робочих днів) з метою отримання інформації від іноземних державних органів щодо активів фізичної особи, зазначених в декларації, та проведення експертиз.

4. Стан нормативно-правової бази у зазначеній сфері правового регулювання

Правові відносини у вказаній сфері регулюються Конституцією України та Податковим кодексом України.

5. Фінансово-економічне обґрунтування

Прийняття та реалізація законопроекту не призведе до збільшення витрат з Державного бюджету України. Всі аспекти добровільного декларування фізичними особами належних їм активів фінансуються коштом поточних видатків бюджету на фінансування діяльності Міністерства фінансів України та Державної податкової служби України.

6. Прогноз впливу соціально-економічних, правових та інших наслідків прийняття відповідного Закону України

Прийняття Закону стане укладенням «мирного економічного договору» між державою і бізнесом - втеклі та приховані капітали отримують можливість легально працювати на благо нації, стимулюючи економічне зростання та відновлення після світової кризи, викликану COVID-19, створення нових робочих місць та припинення кабальної залежності країни від зовнішніх кредиторів, підвищення податкової культури громадян.

Народні депутати України
Тимошенко Ю.В. (посв. №162)
Ніколаєнко А.І. (посв. №180)

СЕДО ВЕРХОВНОЇ РАДИ УКРАЇНИ

Підписувач: Тимошенко Юлія Володимирівна
Сертифікат: 58E2D9E7F900307B04000000EA922800F30C8F00
Дійсний до: 25.01.2023 0:00:00

Апарат Верховної Ради України
№ 162д9/1-2021/83989 від 09.03.2021

428815